Rozpory medzi ekonomikou a životným prostredím nás poháňajú dopredu

Minister životného prostredia SR László Miklós bol hosťom 48. riadneho zhromaždenia Hospodárskeho klubu. S podnikateľskou sférou diskutoval o našom vzťahu k životnému prostrediu, ale aj o úrovni vzťahov rezortu s podnikateľmi. Dnes publikujeme jeho úvodné vystúpenie a „zostrih“ najdôležitejších momentov z následnej diskusie na túto závažnú tému.

Rád som prijal toto pozvanie a trocha mám aj trému, aby som nesklamal vašu dôveru. Predovšetkým by som sa chcel poďakovať za to, čo som nestihol vtedy v decembri, keď som bol naozaj vymenovaný za prominenta ekonomiky. Toto uznanie si mimoriadne cením, lebo skutočne asi sa nestáva mnohým environmentalistom, že by boli vymenovaní za prominenta ekonomiky. Samozrejme, nechcem tvrdiť, že nie sú žiadne rozpory medzi ekonomikou a životným prostredím, ale práve tieto rozpory azda svet poháňajú dopredu. Jedna z nosných myšlienok, najmä tej vyspelejšej časti sveta, je trvalo udržateľný rozvoj. Ten je definovaný relatívne jednoducho: aby sme využívali prírodné zdroje tak, aby zostalo aj pre našich potomkov. Toto je veľmi jednoduchá definícia, ale urobila významný krok a významný zlom v posudzovaní životného prostredia. Teda najmä od okamihu, keď sa tento pojem prijal predovšetkým vo sfére ekonomiky. Odvtedy sa životné prostredie posudzuje nie ako faktor len ochrany rastlín a živočíchov, ale najmä ako rozvojový faktor. A som o tom presvedčený, že nie je žiadny spor o tom, že otázky životného prostredia sa musia riešiť už vo fáze, keď sa o ďalšom ekonomickom rozvoji uvažuje.

Rád by som sa vyslovil k najvýznamnejším udalostiam posledného desaťročia, čo sa týka trvalo udržateľného rozvoja. Myslím si, že môžem hovoriť osobne - som prírodovedec, vyšiel som z Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského a bol som relatívne tvrdý „prírodniar“, ak to tak môžem povedať. No priznávam,

Viceprezident AZZZ SR J. Kollár hovorí s výkonným podpredsedom Hospodárskeho klubu (NEF) P. Kasalovským o výsledkoch tripartity.

že nastal u mňa zlom v myslení o životnom prostredí, najmä v poňatí ekonomického rozvoja, a odvtedy vyznávam vieru v trvalo udržateľný rozvoj. Ten veľký predel nastal v roku 1992 v Riu de Janeiro na kongrese OSN o životnom prostredí. Dodnes je to najväčší kongres okrem sídla OSN v New Yorku, ktorý sa vôbec v dejinách OSN uskutočnil, pretože sa tu zišlo viac ako 120 hláv štátov a priznali, že sú dnes obrovské problémy v životnom prostredí a tie treba riešiť. A výsledky z kongresu naozaj ohromili svet aj environmentalistov. Možno nie z odborného hľadiska, ale z hľadiska politicko-diplomatického. To, čo najsilnejšie rezonovalo, bolo uvedomenie si, že životné prostredie treba vnímať z hľadiska rozvoja, teda životné prostredie a rozvoj. Svet si postupne uvedomoval, čo si vlastne sľúbil v Riu, a potom nasledovali ďalšie kongresy... a s nimi rástol aj počet účastníkov. Kým v Riu de Janeiro bolo asi 20-tisíc účastníkov, v Johannesburgu ich už bolo 70-tisíc. Teraz sme v období, keď sa začali rozoberať jednotlivé sľuby, ktoré odzneli na kongrese, týkajúce sa ovzdušia, energetiky, zásobovania vodou, čistenia vody atď. A na summite vlani v Johannesburgu nastalo ďalšie ohromenie. Tentoraz to ohromenie bolo doslova alarmujúce - svet bol šokovaný nielen preto, že problémy existujú, ale najmä preto, že ich nevieme riešiť. A tak musím povedať, že otázka *sustainable development*, teda trvalo udržateľného rozvoja, zostala „na stole“, a dokonca musím povedať, že po johannesburskom summite ešte viac tlačí na dušu, na telo a na peňaženku mnohých štátoch než kedykoľvek predtým. Je to obrovský problém, na riešenie ktorého peniaze nemáme.

Johannesburg sa snažil definovať niektoré záväzné závery. To sa veľmi nepodarilo. Ale vznikol jeden pojem, ktorý všetci podporili, a to je partnerstvo. Tento pojem vznikol akoby trikovým spôsobom, že Američania a ešte ďalšie štáty to pretláčali, aby namiesto záväzných princípov alebo namiesto záväzných mechanizmov vznikol akýsi inštitút partnerstva. Partnerstvo je dobrovoľné a tento pakt by mal nahradiť všetko to, čo by sme sa zaviazali plniť, ale nevieme to. Zostali teda niektoré záväzné princípy a záväzné mechanizmy a zároveň sa zdôraznila potreba partnerstva. Myslím si, že sú naozaj potrebné, ako aj dobrovoľnosť. No vždy som vyznával aj skutočnosť, že kým ekologické vedomie každého subjektu, ktorý vstupuje do hry v otázke rozvoja životného prostredia, nebude na určitej úrovni, tak žiadny legislatívny predpis nebude dostatočne účinný. Lebo stále to funguje tak, že keď som proti niečomu, tak budem robiť všetko pre to, aby som to obišiel. A na druhej strane, keď som za niečo, možno nepotrebujem prísnu legislatívnu

P. Weiss, dnes vysokoškolský učiteľ EU, a predseda DR I. D. C. Holding prof. Š. Kassay, ktorý má roky domovské právo aj na Žilinskej univerzite.

normu. Toto je princíp partnerstva. V Európe sú tzv. dobrovoľné nástroje na starostlivosť o životné prostredie dané vo forme smerníc. Slovensko vlani prijalo niekoľko takých právnych noriem, medzi nimi dva zákony, ktoré podporujú partnerstvo. Jeden je zákon o environmentálnych, manažérskych a audítorských systémoch. Vám je veľmi dobre známy systém noriem ISO, najmä ISO 14 000, ktorý je približne o tom istom. Máme zákon o EMAS (Environmentálne, manažérske, audítorské systémy). Tieto dve veci nechápme ako protiklady, ale skôr by mali konvergovať. Toto je jeden z mojich konkrétnych návrhov. Samozrejme, sme otvorení, aby sme v tomto pomohli každému jednému subjektu. Druhý nástroj, ktorý má charakter dobrovoľného charakteru, je zákon o environmentálnych vhodných výrobkoch. Tento program u nás funguje už šesť rokov. Certifikát - environmentálny vhodný výrobok - sme vlani potvrdili zákonom. Zmysel environmentálnych výrobkov je v dvoch rovinách. Prvá je environmentálna, tzn., aby sa na trh dostali environmentálne vhodné výrobky, a druhá je obchodná, aby to bola komparatívna výhoda na trhu. Proste niečím upútať. A prečo by ekologické potraviny nemohli byť jednou z komparatívnych výhod? Určite je to dobrovoľný nástroj, no musím povedať, že takéto výrobky ešte náš trh nezaplavili. Dokonca sme urobili taký menší prieskum, žiaľ, ukázalo sa, že v niektorých obchodoch ani obchodníci nevedeli, že predávajú environmentálne vhodné výrobky, aj keď ich mali na pultoch. Stretli sme sa už aj so Slovenskou obchodnou a priemyselnou komorou, aby

R. Janáč, donedávna prezident Slovenskej poisťovne (vpravo), s F. Szikhardtom, námestníkom generálneho riaditeľa Slovenskej záručnej a rozvojovej banky.

sme veci pohli trochu ďalej, lebo je to obojstranný úžitok. Myslím si, že všetci tí, ktorí majú ISO normu 14 000, celkom iste majú jeden-dva výrobky, ktoré by obstáli aj ako environmentálne vhodný výrobok. Pravidelne sa zúčastňujem na vyhodnoteniach Slovak Gold a takmer každý výrobok, ktorý dostáva toto ocenenie, je environmentálne vhodný výrobok. Myslím si, že ide len o to, aby sme takýmito dobrovoľnými nástrojmi podporili ekologické vedomie obyvateľstva, ako aj výrobcov i obchodu.

A nakoniec s istou neskromnosťou si myslím, že aj novátorský prístup ministerstva životného prostredia mi pomohol, že som sa dostal do povedomia hospodárskych kruhov. Ním sú novodobé spôsoby sankcionovania porušenia životného prostredia. Ako viete, klasické zákony o životnom prostredí majú konštrukciu „znečisťuješ - platíš“. Samozrejme, význam poplatkov je jednoznačný, tlak na znečisťovateľa, aby čo najmenej znečisťoval. To je v poriadku. My sme sa však snažili do tohto zaviesť aj niečo iné. A to je práve Recyklačný fond v sektore odpadového hospodárstva. V súčasnosti sú odpady najväčšou hrozbou životného prostredia. Pritom je to stále materiál, ktorý možno nanovo použiť. A keď sa dá nanovo použiť, prečo by sme tú klasickú sankciu alebo poplatok nepremenili na nejaký fond, ktorým sa dá vrátiť poplatok do tej istej sféry, kde odpad vznikol. Pritom zachovávame pôvodný zmysel poplatkov. Mechanizmus sme rozbehli a myslíme si, že z celospoločenského hľadiska je celkom dobrý. No a ešte niekoľko slov k najinkriminovanejšej položke, a tou sú PET fľaše. Tam sme „zožali“ najviac problémov, najviac kritiky. Je to mimoriadne vážny problém. Hromadia sa na skládkach, devastujú prostredie. Preto sme zaviedli práve tie mechanizmy, aby zodpovednosť za tento odpad dopadala približne rovnako na všetkých. A som presvedčený, že tento mechanizmus bude fungovať. Chcel by som na vás apelovať, aby sme nechali trochu času na to, aby sa systém rozbehol, a potom budeme vidieť, či bude fungovať.

Na záver by som rád zdôraznil, že som realista, ale musím zdôrazniť, že vyznávam zásadu, že ten, kto znečisťuje životné prostredie, by sa mal postarať, aby to po sebe odpratal. Verím, že nezanevriete na rezort životného prostredia a možno ani na mňa.

Vravia mi Mr. PET

Pavol Konštiak, prezident Zväzu obchodu SR

- Vážený pán minister, ste mi skutočne sympatický a čo poviem, nie je orientované proti vám, ale skôr úradníckej svojvôli. Zastupujem druhého najväčšieho zamestnávateľa na Slovensku - obchod. Už mi moje deti a priatelia hovoria „Mistr PET“. Moja prvá otázka je: Prečo sme si stanovili národný slovenský cieľ päťkrát vyšší, ako stanovuje smernica EÚ pri PET fľašiach? Tento polyetylénftalát EÚ v smernici nepozná, pozná len plasty. Tento cieľ - 80 % recyklácie v 2007 - sa dá skutočne urobiť len prostredníctvom výkupu, zálohovaním obalov, tzn. chceme byť v Európe pápežskejší ako pápež. Druhá moja otázka: Prečo robíme veci inak, ako sa tradične robia? V celej Európe, až na niekoľko malých výnimiek, je separovaný zber. My si berieme príklad z niekoľkých severských štátov, hlavne z Nórska, ktoré nie je členom EÚ. Poviem niekoľko čísel. Celkovo ide o 10 000 ton PET fliaš. Cena, ktorú nám ponúkli výkupcovia, sa pohybuje od 1 Sk do 3,50, tzn. 10 až 35 miliónov korún. Čiže hovoríme o hodnote materiálu 35 miliónov korún, ktoré dostane obchod. Všetci títo 13 výkupcovia, ktorí po-

P. Konštiak (prvý sprava), A. Ďurček v diskusii s poslancom NR SR G. Karlinom.

núkajú svoje projekty, riešia zber a recykláciu od momentu dovozu do jedného z 57 zberných stredísk. To znamená, že my to vyzbierame, urobíme celú špinavú robotu, dovezieme im to, oni dostanú dotácie na stroje a budú to triediť atď. Väčšie obchody (podľa citácie z projektov) kúpia si za peniaze, ktoré dostanú za suroviny, čiže za tých 35 mil. korún za rok, výkupné automaty, ktoré stoja od 500 do 1,5 mil. Na Slovensku ich potrebujeme asi 2000. To znamená rádovo 2 mld. korún. To je prvotná investícia do obchodu, bez pracovných síl, bez nákladov na dopravu, ktorú musíme zabezpečiť.

Štyridsať rokov sme poznali, že politika vládla ekonomike. Mám skutočne pocit, že to pokračuje svojím spôsobom ďalej. Neviem, či sú to koaličné dohody, ale aby ministerstvo hospodárstva nemohlo zasahovať do kompetencie ministerstva životného prostredia, respektíve, že ministerstvo životného prostredia neakceptuje ministerstvo hospodárstva, obchod, výrobu a robí zákony podľa svojho, to je nerozumné. Výsledok je potom taký, že Recyklačný fond, ktorý bol chválený, je hybrid, ktorý nemá obdobu v Európe. Ďalší zákon o obaloch stanovil obrovské ciele a skutočne čerešničkou bola vyhláška 732, ktorá má 18 polriadkov a dva paragrafy. Zverejnená bola vlani 30. decembra, platila pre všetkých obchodníkov, ako aj spotrebiteľov, išlo o zálohované obaly. My sme sa ju dozvedeli jeden deň pred účinnosťou. Pritom, my obchodníci, máme povinnosť zo zákona mesiac predtým informovať spotrebiteľa o zmene zálohy. V paragrafe číslo 2, ktorý platí do dnešného dňa, je napísané, že od 1. januára obchodníci sú povinní vykúpiť od spotrebiteľa PET obaly za 0 Sk, lebo je tam napísané, že záloha je 0. To znamená, že spotrebiteľ nám dovezie akékoľvek množstvo fliaš, my sme povinní za nulu to prevziať a pravdepodobne hodiť do svojho kontajnera a zaplatiť si odvoz. Vyhláška 732 sa, samozrejme, novelizuje, ale už sa tam objavujú aj ďalšie zvláštnosti. Pán minister, pokiaľ od 1. októbra t. r. zavediete zálohy na PET obaly, tak nastane kolaps v obchode. Pretože vyhláška o označovaní fliaš bude platiť až od 1. januára 2006, ale ľudia všetky fľaše, ktoré momentálne majú doma, budú skladovať v pivniciach. A 1. októbra nám ich vo vreciach donesú do obchodov a my ich za 3 koruny budeme musieť vykúpiť. Bude to rana pre malé a stredné podnikanie, nie pre Tesco, Carrefour, Metro, ale pre malých živnostníkov, ktorí to budú musieť vo svojich obchodoch vykupovať. Buď sa zbaviť toho sortimentu a nepredávať, alebo im hygienik zavrie predajňu. Po tretie, zaplatí to všetko, samozrejme, spotrebiteľ. Na záver ešte poznámka: pán minister, priamo alebo nepriamo, vedome alebo nevedome, podporujete úzku skupinu podnikateľov, a to dovozcu automatov, spracovateľov týchto surovín, ktorí čakajú na peniaze z fondu, na peniaze od vás. A títo jediní budú profitovať z ekonomiky a z občanov tohto štátu.

(Reakcie ministra uverejníme zajtra.)

„Najprv sa vystrelí, a potom uvidíme“

Adrián Ďurček, predseda predstavenstva COOP Jednota

- Pán minister, veľmi si vážim vašu osobu a som presvedčený, že to, čo robíte, myslíte úprimne vážne. Ale chcem sa spýtať, či ste si istý, že vaše ciele, kto-

Adrián Ďurček

ré máte, a sú naozaj vyššie ako ekonomické, vyznáva aj kolektív ľudí okolo vás. Chcel by som sa ďalej spýtať, či si nemyslíte, že je správnejšie postaviť ciele recyklácie, a ten kto ich nenaplní, aby bol pokutovaný a platil ich do Recyklačného fondu, ktorý by tu mal byť naozaj dočasne dovtedy, kým všetci, ktorí tvoríme odpad, nenaplníme tieto ciele. Myslíte si, že Recyklačný fond je to najväčšie a najšťastnejšie riešenie, keď niekoľko ľudí bude rozhodovať o peniazoch, ktoré budú všetci povinne tvoriť? Povedali ste, a ja sa s vami stotožňujem, že každý jeden zákon sa svojím spôsobom vytvára pre to, aby sa spoločnosť podľa neho riadila. Ale ja sa pýtam, myslíte si, že je správne stáť za zákonom aj napriek tomu, že tento zákon nie je vykonateľný? Ubezpečujem vás, že zákon o obaloch je nevykonateľný, a preto sa pýtam, či nie je správnejšie zákon postaviť do roviny vykonateľnej alebo sa riadiť tézou, ktorú vyslovil Napoleon: „Najprv sa vystrelí, a potom uvidíme.“

Dialóg s podnikateľmi vítame

Prof. Juraj Sinay: Slovenské vysoké školy sú poddimenzované

Je známe, že naše vysoké školstvo je niekoľko rokov systémovo poddimenzované. Preto je v takom stave, v akom je. Považujem za veľmi dôležité povedať hneď na začiatku, keďže je tu veľká skupina skúsených podnikateľov, múdrych ľudí, aby sme hneď z tohto atribútu vychádzali.

- Ono to nie je tak, že vysoké školy sa stále sťažujú, že nemajú finančné prostriedky a nevedia kam z konopí. Ale zoberme do úvahy, že od 1. januára tohto roka vzrástla cena energie v priemere asi o 38 %, a tieto prostriedky sa v pláne dotácií, nehovorme o štátnom rozpočte, nikde neobjavili. V podmienkach VŠ to predstavuje asi 680 mil. korún. Argumentácia, že v dôsledku nového zákona číslo 131 sú vysoké školy verejnými VŠ s

viaczdrojovým

financovaním, a teda starajte sa, aby ste si tie peniaze niekde zohnali, je argumentácia, s ktorou sa nemôžeme stotožniť. Keď si predstavíte, že napríklad tie 3 percentá z HDP, ktoré by sa v roku 2010 v priemere mali dať na rozvoj vysokého školstva vedy a výskumu, by mali byť zložené tak, že 1 % z verejných financií a 2 % z podnikateľského sektora, tak je úplne jasné, že my v našich podmienkach budeme veľmi radi, aby sme sa postupne priblížili k jednému percentu. A vlastne budeme na spodnej úrovni EÚ, prípadne kandidátskych krajín. Len na porovnanie: Česká republika je v súčasnosti asi na 1,07 % HDP a Slovenská republika 0,72 % HDP. Za nami je jeden jediný štát - Albánsko. Toto finančné poddimenzovanie vlastne spôsobuje, že skutočne na každom kroku musíme bojovať. Hovorím to len preto, že chcem zvýrazniť, že účelom VŠ nie je len vzdelávať. Vo všetkých krajinách EÚ sa o vysokoškolských učiteľoch hovorí ako o vedcoch. V prvom rade je to vedec a výskumník a na základe výsledkov vedeckého bádania učí a odovzdáva skúsenosti mladej generácii. Dnes my vzdelávaciu činnosť ako-tak vieme zabezpečiť, ale už nevieme držať v žiadnom prípade krok s našimi partnermi v EÚ alebo vo svete v oblasti vedy, výskumu. A v súčasnosti k tomu pristupuje tretí cieľ, čomu sa majú VŠ venovať. Je to aplikácia nových technológií. Napr. vo Fínsku sa pri každej VŠ vybudoval inkubátor alebo technologické inovačné centrum. No nám sa o tom môže len snívať. Slovenská republika má v súčasnosti 24 vysokých škôl, z toho 20 verejných VŠ, tri štátne a jednu súkromnú. Len na porovnanie, v Českej republike je už osem súkromných vysokých škôl. Napriek takémuto počtu máme asi medzi 18 až 22 % populácie s vysokoškolským vzdelaním. Pritom v krajinách EÚ je to viac ako 30 %. Ďalším problémom je nie celkom správna reakcia trhu. Lebo často si ani naši „odberatelia", partneri z

priemyslu

nevedia ani celkom dobre predstaviť, kde by bakalára umiestnili. Je tu niekoľko takých lastovičiek, ktoré väčšinou pramenia z toho, že zahraničné firmy sú akcionármi daných spoločností. Napr. vo Volkswagene sa vychovával cielený bakalár pre konkrétne potreby firmy, teraz sa bude vyučovať autoelektronika v Košiciach.

Je potrebné zamyslieť sa aj nad istým fenoménom, ktorý sa objavil nedávno v médiách - slovenskí študenti študujúci v ČR. Je ich 7464 a ak k tomu pripočítame to, čo študuje v Nemecku, Anglicku, vo Francúzsku, tak to ešte narastá. Na školách si musíme dať odpoveď, prečo je to tak. Dôvodov môže byť niekoľko. Je to férovejší postup pri prijímacom konaní, môže to byť kvalitnejšia a motivačná infraštruktúra, tzn. priemy-

Prezident Slovenskej rektorskej konferencie prof. J. Sinay.

sel, zahraniční investori, väčšia ponuka dobrých pracovných miest alebo možnosť pracovať už počas štúdia. Alebo sú to lepšie podmienky pre študentov, kvalitnejšie laboratóriá? Nepoznáme odpoveď, ale je to fenomén, s ktorými sa nevieme celkom dobre vyrovnať. Teraz sa veľmi intenzívne diskutuje o novele vysokoškolského zákona, v ktorej sa uvažuje aj so spoplatnením štúdia. Má to byť v rozpätí 6 až 12 tis. korún, alebo 8 až 12 tis. korún. Isto, suma to nie je veľmi vysoká, ale keď si porátame, koľko naši študenti musia zaplatiť za ubytovanie, cestovné, tak záťaž, najmä na sociálne slabšie skupiny, je relatívne vysoká. O to viac, že v SR neexistuje systém záchytnej siete a ani jestvujúci systém sociálnych štipendií nie je vyhovujúci.

Pokiaľ ide o spoluprácu a previazanosť vysokých škôl na priemysel a spoločenskú prax, musíme to vnímať aj z regionálneho rozdelenia. Študenti, ktorí študujú v Bratislave, majú, samozrejme, podstatne vyššie výdavky, ale zase na druhej strane majú lepší a bližší kontakt s firmami, investormi. Ale študenti študujúci mimo hlavného mesta majú mnohé problémy. Už len z hľadiska zohľadnenia percentuálneho počtu nezamestnaných, takže aj pre absolventa VŠ je ponuka nižšia. V tejto súvislosti by som chcel zvýrazniť ešte jednu vec. Je zaujímavé, že naši kvalitní študenti nájdu podstatne lepšie uplatnenie v zahraničí než v domácich podmienkach. Samozrejme, nedá sa to paušalizovať. Ďalší fenomén, ktorý v tejto súvislosti nie je zanedbateľný, je znalosť cudzích jazykov. Domnievali by sme sa, že trinásť, štrnásť rokov po zmene spoločenského systému sa už každý, kto sa chcel naučiť, tak sa

cudzí jazyk

naučil. Ibaže v percentuálnom podiele našej mladej generácie to celkom tak nie je. My na univerzitách bojujeme momentálne so stavom, či dávať paušálne vzdelanie v cudzom jazyku pre všetkých prvé dva-tri semestre, a potom pred diplomovkou zistíte, že nedokážu s cudzojazyčnou literatúru narábať. Alebo umožníme študentom intenzívne sa vzdelávať v cudzom jazyku. Aby po skončení štúdia alebo ešte pred skončením štúdia mohli ísť do zahraničia. Často sa hovorí, že nám odchádza veľa vysokoškolsky vzdelaných mladých ľudí do sveta.

V tejto súvislosti sa diskutuje o tom, či je to morálne, že vychovávame pre zahraničie. Domnievame sa, že je to celkom v poriadku. Nech idú mladí vzdelaní do cudziny, nech pôsobia vo firmách v zahraničí. Určite väčšina z nich získané a overené zručnosti pri prvej možnej príležitosti nejakým spôsobom naším školám a nášmu priemyslu vrátia. Máme otvorené hranice, a keď im nevieme doma ponúknuť lepšie podmienky, tak je celkom prirodzené, že idú tam, kde nájdu lepšie podmienky.

Naše vysoké školy participujú na medzinárodných projektoch EÚ, tu vidíme aj väčšie možnosti napojenia sa na finančné zdroje, ktoré Európska komisia dáva k dispozícii. Tie budeme potrebovať.

Samozrejme, že vysoké školy hľadajú svojich partnerov v priemysle, lebo tieto projekty sú často podmieňované realizáciou možného výstupu. Rád by som zdôraznil, že to, čo

brzdí rozvoj,

nie je iba vo vnútri vysokých škôl. Nie všetci naši vysokoškolskí učitelia sú dostatočne motivovaní. Až zákon č. 131 nám umožnil správať sa podnikateľsky.

Musím však povedať, že nie sme celkom dobre pripravení na zmenu myslenia aj v súvislosti s možným podnikateľským duchom. V súčasnosti prebiehajú výberové konania, sú nové systemizácie pracovných miest, ale prechodové obdobie bude určite nejaký čas trvať. Rozhodne treba hľadať nové spôsoby kontaktov s priemyslom. Možno pripravovať aj študijné programy. My „školáci" sme za otvorený dialóg s SOPK, AZZZ, so zástupcami firiem, lebo to sú tí, pre ktorých pripravujeme budúcich zamestnancov.

Podnikateľsko-školská „prestrelka"

A. F. Zvrškovec:

- Sedím v predstavenstvách viac ako 40 veľkých podnikov na Slovensku a za desať rokov, čo tu pôsobím, som nevidel ani jedného predstaviteľa vysokých škôl prísť do našich podnikov, osloviť manažment s ponukou špičkovej pracovnej sily. To je moja skúsenosť... Mám pocit, že veľmi nespolupracujeme. Musím povedať, že pre nás - výrobnú prax - sú zaujímavejšie vysoké školy, ktoré sú vybavené, ktoré niečo majú, ktoré majú profesionálnu ponuku. My si dnes z niektorých slovenských univerzít študentov neželáme. Mám skúsenosť, že napríklad, keď robíme vstupný pohovor so študentom, ktorý by mal prísť do fabriky na prax, tak neprejaví veľký záujem, pretože u nás sa veľa pracuje. Rád by som tu diskutoval o morálke vysokých škôl, o životných cieľoch ich študentov.

J. Sinay:

- To je slovo do bitky, lenže... to je debata o tom, čo bolo skôr - kurča alebo vajce. Keď si zalistujete v histórii - Baťa si postavil svoje vysoké školy, Ford si postavil svoju vysokú školu, v Nemecku si firma Siemens buduje svoje dve vlastné vysoké školy. Takže by sme sa mohli pýtať aj my, aká je predstava slovenského podnikateľského sektora o komunikácii. Som rektorom Technickej univerzity z Košíc. Máme dobrú spoluprácu s Matadorom Púchov, o U. S. Steel ani nehovoriac. Máme dobré kontakty s Volkswagenom Bratislava. Skutočne vstupujeme aktívne do deja. Je pravdou, že niektorých absolventov VŠ nechcete, ale takisto my tiež mnohých nechceme. No snažíme sa z nich čosi vychovať.

Š. Chudoba:

- Ak máme byť v budúcnosti v EÚ, ak máme vôbec mať šancu, aby sme na Slovensku čosi vyrábali, tak bez vedy a výskumu, bez špičkových odborníkov nemáme šancu. Myslím si, že sa snažíme stále formovať človeka nejako inák, ako prax potrebuje. Ani profesori, ani docenti ešte nič nevyriešia, ak nevedia podnietiť študentov k správnej orientácii a k maximálnym výkonom, aby boli špičkou. Pravdou je však aj to, že značná časť absolventov sa zahlási na úrade práce a čakajú. Pasivitu si odnášajú aj zo školy, ktorá ich nenúti k maximálnemu výkonu. Múdre podniky sa budú všemožne snažiť o dobrú spoluprácu s vysokou

Jeden z najúspešnejších podnikateľov J. Badžgoň.

školou. Myslím si, že v študijných programoch sme veľmi skostnatelí. Západ nám utiekol v oblasti marketingu. Tieto procesy sme naštartovali veľmi neskoro a tak mnohé dobiehame dodnes. Príprava kádrov pre priemyselnú prax, prognózovanie, lídrovanie, marketingové metódy, logistiku, všeobecnú orientáciu je dnes úplne inde, no my ešte stále učíme veci, ktoré už v praxi nikto nepotrebuje. My praktici by sme chceli, aby do koncepcie vzdelávania a výchovy hovorili regióny, obchodná komora a asociá-

Diskusný klub aj pred rokovaním. V popredí Š. Chudoba (vpravo) a M. Kraus, generálny riaditeľ Sauer Danfoss, a. s., Považská Bystrica.

cia. Prax musí povedať, akého absolventa potrebuje. Mali by sme sa vrátiť k tomu osvedčenému, a to je jednota školy a praxe. Využívajte špičkových odborníkov z praxe. Na záver by som chcel povedať, že sa nám veľmi dobre spolupracuje s technikou, výborne sa nám robí s ekonómiou. Začíname mať dobré vzťahy s Košicami, dobré metódy sa zavádzajú do Žiliny.

V. Báleš:

- Som rektorom Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Musím zareagovať na to, čo povedal pán Zvrškovec, lebo trochu som sa aj urazil. Keď sa povie, že vysoké školy nemajú spoluprácu s praxou, tak musím oponovať, pretože našich 6 fakúlt má podpísaných 703 zmlúv priamo s fabrikami. Práve tieto rámcové zmluvy dávajú priestor na všetky momenty, ktoré spomínal aj pán Chudoba, na ktoré poukazoval pán Zvrškovec. Uvediem len jeden moment. Keď sa pripravoval nový vysokoškolský zákon, tak sme požiadali našich partnerov, aby nám dali pripomienky, aby nám pomohli sformulovať a sformovať študijné programy. Čo myslíte, koľko mi prišlo odpovedí z tých 23, čo som poslal na veľké chemické podniky? Dve. Takže trochu by som protestoval proti tomu, čo sa tu povedalo. Súhlasím s tým, že prax by si mala vyberať najlepších. Keď sa rozprávam s podnikateľmi , tak ma mrzí, keď neraz vravia, že im je v podstate jedno, kto akú vysokú školu skončí, že oni si absolventa potom doformujú na svoj obraz. Ale vo svete asi nie je jedno, či niekto skončí Massachusetts Institut of Technology alebo univerzitu z „hornej dolnej". Nás naozaj mrzí, že naši absolventi nemajú dostatok praxe. Ale prečo? Súčasťou spomínanej rámcovej zmluvy je aj to, že nám podniky poskytnú možnosť praxe. No skúste mi povedať vy, keby sme vám poslali na mesiac-dva štvrtáka alebo tretiaka, alebo aj piataka, či ste vôbec ochotní prebrať všetky riziká? Boli by sme veľmi radi, keby naši absolventi túto predpísanú prax, ktorá je súčasťou ich učebných osnov, strávili u vás v podnikoch. Robíme pre to všetko, aby to tak bolo. Som však presvedčený, že slovenské vysoké školy majú stále dostatok odborníkov aj učiteľov, aby kvalita našich absolventov bola minimálne na európskej úrovni.

Š. Chudoba:

- Keď nám dáte tisíc študentov z technickej školy, tak ich všetkých vezmeme a celá fabrika bude územím vašej školy. Vaši študenti však musia byť pripravení na to, kam prídu. Doteraz sme takých nestretli. Väčšina z nich nevie, čo podnikateľská sféra dnes vlastne obsahuje. To je veľmi dôležité, aby mali jasno. Dnes potrebujeme ľudí so širším záberom. Ktorí vnímajú, že ide o boj o prežitie. Že to nie je o

Rektor STU prof. V. Báleš.

tom, že dostanú zamestnanie. U nás musí každý zarobiť trikrát toľko, koľko stojí minimálne, aby sme vôbec zvážili, že zriadime pracovné miesto. A neverím, že by v budúcnosti existoval v SR nejaký podnik, ktorý by chcel niekoho zamestnať, kto nedonesie minimálne trikrát toľko, koľko stojí. To je realita. A to študentom treba povedať. Keď začnú chodiť do školy, musí im ktosi oznámiť životnú podsta-

Generálny riaditeľ AFK Sistema J. Michajlov.

tu. A vy sa, podľa mňa, hanbíte im to povedať.

O. Patarák:

- Mám taký pocit, že zatiaľ sa diskusia vedie rezorcistickým prístupom. Národný inovačný systém alebo systém na budovanie konkurencieschopnosti tohto štátu je iba jeden. A všetci sme spoluzodpovední za jeho úroveň. Trochu mi to pripadá, ako keby ste si posúvali čierneho Petra. My - vy nedodávate, vy neodoberáte. Všetko je to o prechode z akéhosi bývalého rezortizmu, ktorý je pritomný v štáte, vo firmách, v inštitúciách, kde finančný úsek nerozumie marketingu, marketing nerozumie výrobe, stratégia ľudským zdrojom a podobne. Ale všetci sú spoluzodpovední za inovačný systém tohto subjektu, krajiny, inštitúcie a za jej konkurencieschopnosť. V tomto duchu by sme mali viesť túto diskusiu.

E. Mikelka:

- Som profesorom na ekonomickej univerzite. Domnievam sa, že naše školy nie sú dostatočne profilované na osvedčených západnú deľbu práce v štúdiu. Prvé ročníky našich vysokých škôl sú zamerané všeobecne, špecializácia prichádza až vo vyšších ročníkoch. Pritom je tu veľká časť pracovných pozícií, ktoré zabezpečuje bakalár a dokazuje to prax v západnej Európe, v Spojených štátoch, v celom svete. Pre rôzne podnikateľské aktivity netreba veľký teoretický základ, ale stačí odborná vysokoškolská výbava a s ňou sa títo ľudia presadzujú. Pokiaľ ide o znalosť cudzích jazykov - tu sa naši predstavitelia vlády stále odvolávajú, že po vstupe do EÚ sa u nás stane hospodársky zázrak a budeme ako Írsko. Komparatívna „výhoda" Írska je, že ich v 12. st. kolonizovali Angličania, a tak používajú anglický jazyk. Cez Írsko vstupujú 280-miliónové Spojené štáty a 150-miliónové Japonsko na trh EÚ tým, že prekračujú colné ochranné bariéry. Čiže angličtina ako svetové esperanto je komparatívnou výhodou, a to by mali naše vysoké školy a univerzity rešpektovať. A prečo univerzity nemôžu držať kontakt s výrobnou sférou? Pretože nemajú vo svojom vnútri špecializované vedeckovýskumné centrá. Neviem o univerzite na západe, ktorá by sa neorientovala či na priemyselnú politiku, alebo na nejakú problémovú oblasť. A na vedeckovýskumné pracoviská sú adresované požiadavky z podnikateľskej sféry. Dnes sú naše univerzity orientované ťažiskovo na pedagogickú činnosť, absentuje tam výskum, preto aj komunikácia s podnikovou sférou je nižšia.

Podnikatelia o našom vysokom školstve

Počas Hospodárskeho klubu venovaného problematike životného prostredia a vysokého školstva sme oslovili viacerých našich podnikateľov a porozprávali sme sa s nimi o ich skúsenostiach s absolventmi škôl. Zaujímali sme sa o ich názor na úroveň našich vysokoškolských ustanovizní, prácu manažérov firiem s mladými ľuďmi, ktorí skončili štúdium a hľadajú svoje uplatnenie v praxi a napokon aj o spôsob prepojenia nášho školstva s výrobou.

Riaditeľ sa porozpráva s každým novým absolventom

Ušiť vysokoškolákovi zaradenie na mieru nebýva jednoduché

Duslo Šaľa prijíma absolventov vysokých škôl systematicky. Vyberá si fakulty a študijné smery, pričom každý z nich, ktorý sa uchádza o prácu v tomto našom významnom chemickom podniku, prejde najprv rôznymi testami, zdravotnou prehliadkou, ale absolvuje aj rozhovor so svojím predpokladaným vedúcim. **Generálny riaditeľ Duslo Šaľa, a. s., Jozef Kollár** nám povedal, že keď je toto všetko urobené a potenciálny zamestnanec vyhovie kritériám, tak si aj on osobne s každým z nich, bez výnimky, pohovorí. „Aby som ho poznal, ale aj sám seba utvrdil, že hodnotenia mojich kolegov, ktorí ich zaraďujú na príslušné miesta, sú správne. Neraz však tieto rozhodnutia

musím korigovať,

pretože zameranie študentov alebo ich schopnosti sú podľa môjho posúdenia na dané miesto buď nevyhovujúce, a tak ich zaradíme na iné, alebo niektorým aj oznámime, že pre nás nie sú vhodnými kandidátmi.“ Keď však nastúpia do pracovného pomeru, tak každý z absolventov vysokej školy dostane individuálny plán, je o neho postarané počas zaškoľovacieho obdobia. Potom si s takýmto pracovníkom vo firme opäť pohovoria a následne ich už trvalo zaradia na pracovisko. Dĺžka zaškolenia je individuálna, odvíja sa od druhu

Jozef Kollár

funkcie, ale trvá približne niekedy aj rok. Absolventi zameraní napríklad na manažment majú inú zmluvu, a tí, ktorí sa orientovali na študium technických smerov - na technológie, výskum a podobne, majú tiež inú zmluvu.

Jozef Kollár je spokojný s úrovňou absolventov našich vysokých škôl, ktorí prejavujú záujmem pracovať v Dusle. „Prichádzajú k nám mnohí z tých, ktorí u nás robili diplomovú prácu.

Sledujeme ich

už počas vysokoškolského štúdia. Vypisujeme na chemicky zameraných fakultách aj odmeny za vynikajúce diplomovky,“ hovorí ďalej J. Kollár. Na našu otázku, koľko za ne môžu študenti získať, hovorí, že za víťaznú vyplatí firma 20 000 korún.

Každý rok prejde jeho „rukami“ iný počet uchádzačov o prácu v Dusle. „Nikdy som síce špeciálne nesledoval, koľko ich je, predpokladám však, že ich môže byť okolo tridsať až štyridsať.“ J. Kollár si pochvaľuje ich uplatnenie v podniku. V tejto súvislosti nám porozprával aj jednu z epizód, ako sa nový pracovník vo firme udomácnil. „Raz prišiel do podniku jeden absolvent prírodovedeckej fakulty istej katedry, ktorý je zároveň pôvodom zo Šale. Mal už prediskutované potrebné záležitosti a mal nastúpiť ako technológ do výrobne antioxidantu. Všetky testy mu dopadli

veľmi dobre,

ale pri pohovore so mnou som mu povedal, že na takéto miesto nemôže nastúpiť. Jednoducho preto, že naň nebol nikdy pripravovaný. Vychovávaný bol na vedecko-výskumnú činnosť. Povedal som mu, ak s tým bude súhlasiť, vzhľadom na jeho prednosti, že mu ponúkam zaradenie vo výskume. On súhlasil. Tohto pracovníka som sledoval a po niekoľkých rokoch mi poslal oznámenie, že úspešne ukončil doktorandské štúdium. Získal titul doktora prírodných vied. Zavolal som mu a zablahoželal. Hovorím tomuto pracovníkovi: Mal by som jednu otázku. Keď ste po prvom pohovore u mňa išli po chodbe, tak ste nadávali, pravda? Veľmi - odvetil mi. Ale teraz vám

chcem poďakovať

za vaše rozhodnutie, lebo keby ste ma nezaradili do výskumu, tak ako technológ by som pohorel a nikdy ani nedosiahnem toto vzdelanie.“

J. Kollára sme sa spýtali aj na jeho názor, či by mali, alebo mohli byť vysoké školy zriaďované pri veľkých podnikoch. Podľa neho Duslo Šaľa nie je zasa až taký veľký podnik, aby si to mohol dovoliť, hoci na slovenské, ale aj stredoeurópske pomery je významný. „Máme svoje stredné odborné chemické učilište, kde si vychovávame stredné odborné kádre. To je už jediný zdroj kvalifikovanej pracovnej sily pre náš podnik. Sme spokojní s tým, že ho máme, a to napriek značnému finančnému zaťaženiu. Absolventi však majú istotu, že každého jedného z nich aj zamestnáme,“ dodáva vrcholový manažér Dusla Šaľa.

Úspešná spolupráca potrebuje dvoch

Hodenie „do vody“ sa nemusí vyplatiť

„Na základe skúseností môžem povedať, že ak má byť spolupráca firmy a vysokej školy ideálna, tak by mladí ľudia mali mať s podnikom kontakty už počas štúdia. Nie až tesne pred ukončením školy, prípadne až keď absolventi chcú nastúpiť do zamestnania,“ povedal nám **Ing. Peter Hrinko, podpredseda Dozornej rady Chemko, a. s., Strážske**. „Firma by mala mať zmluvu s takou vysokou školou, ktorá pripravuje potrebnú profiláciu absolventov. Každý podnik má veľa problémov, ktorých riešenie môže zadať aj škole. Nepodieľali by sa na nich len špičkoví teoretickí odborníci, ale aj študenti. Škola určí odborný tím ľudí, v ktorom budú aj žiaci. Ti by mohli riešiť konkrétne prípady priamo v praxi. Takto by dochádzalo k väčšiemu zbližovaniu firiem a škôl. Druhou formou sú stáže počas štúdia, taktiež na základe zmluvy medzi oboma stranami.“

Myslíte si, že absolventi, ktorí prichádzajú do firiem, sú dostatočne pripravení na povolanie, ktoré si vybrali? Nie je aj chybou firiem, že nie vždy do-

Peter Hrinko

kážu na úrovni pracovať s nádejnými uchádzačmi tak, aby sa uchytili na vhodných postoch?

- Keď absolventi nastúpia do praxe, tak v prevažnej väčšine nie sú na sto percent na ňu pripravení. Preto treba, aby sa im počas absolventskej praxe niekto venoval. Ak sa dá mladému pracovníkovi „suchá úloha“ - spraví to a to a ďalej s ním nikto nekomunikuje, je jasné, že absolventovi sa vo firme ťažko začína.

Máte vo firmách čas na to, aby ste sa venovali novým zamestnancom?

- Dnes je väčšina podnikov súkromných. Špičkoví manažéri sú v nich dosť vyťažení. Ti určite nemajú čas venovať sa tomu. Každá súkromná spoločnosť si drží len nevyhnutný počet zamestnancov. To znamená, že nejakých voľných zamestnancov, ktorí by sa mohli venovať absolventom, asi nemá. Ale pokiaľ firma chce prijímať nových ľudí a má záujem znižovať vek svojich pracovníkov, vie si nájsť spôsob a vyčlení ľudí na venovanie sa absolventom počas ich praxe. U niektorých absolventov však neraz prevláda skôr finančný záujem, teda či budú mať možnosť rýchleho postupu a lepšieho zárobku, čo je prirodzené. Na druhej strane absolventi musia zohľadňovať aj záujmy firmy.

Podnikateľská sféra by mala definovať svoje požiadavky

Rezorty nevedia, koľko študentov vlastne potrebujú

Docent na Žilinskej univerzite, poslanec Národnej rady SR Ján Jasovský si myslí, že úroveň našich študentov je vysoká, „aj keď treba povedať, že v čase, keď naša generácia chodila na vysokú školu, študium bolo oveľa tvrdšie (60. až 70. roky min. storočia - pozn. red.). Nemali sme žiadne pomôcky, hoci boli knihy, skriptá... Bol to čas, keď sme ešte nepoznali internet, takmer neexistovala zahraničná literatúra. Aj keď si pamätám, že napríklad matematiku sme študovali

z ruských kníh,

lebo v Rusku bola na vysokej úrovni. Zároveň existovali mnohé knihy preložené z angličtiny do ruštiny, a tak sme ich študovali“. J. Jasovský tvrdí, že možnosti dnešných študentov sú väčšie a aj ich vedomosti širšie a zároveň všeobecnejšie. „Vtedy sme boli užšie zameraní na tú-ktorú problematiku. Ja som inžinier telekomunikácií, takže som o nich vedel naozaj veľa. V tom čase aj obdobie praxe bolo viac »predpísané« ako dnes. V živote ma však postihlo také šťastie, že som absolvoval vysokú školu a nasledovala vedecká ašpirantúra. Tú som však robil pre oblasť riadenia pošty. A napokon som robil docentúru a habilitoval v odbore dopravné a spojové technológie. Tým chcem povedať, že keby som mal dnes viac času a možností využiť vedomosti pri spojení školy a praxe a prednášať ich, bol by to prínos. Vedomosti študentov by dnes bolo potrebné

viac usmerňovať

na oblasti, ktoré si príslušný segment hospodárstva vyžaduje. Študenti majú veľa vedomostí, ale asi aj problémy, ako ich v praxi uplatniť.“ J. Jasovský hodnotí súčasnú úroveň vzdelania ako „veľmi vysokú“. Otázkou však je, či študentom budú napokon stačiť samotní vysokoškolskí učitelia.

Ýta sa sám seba, či máme na Slovensku také silné firmy, aby si dokázali vychovať vlastných vysokoškolsky vzdelaných odborníkov. Ak nie jednotlivé firmy, prečo to teda neskúsia jednotlivé odvetvia združujúce desiatky, ba stovky podnikov, alebo zamestnávateľské zväzy?, zaujímali sme sa o jeho názor. Odpovedal protiotázkou, či vysoké školy dnes produkujú takých absolventov, kto-

Ján Jasovský

rých prax aj naozaj potrebuje. „Napríklad podľa ministra zdravotníctva lekárske fakulty

zbytočne vychovávajú

toľko lekárov, lebo terén ich nedokáže absorbovať. Nebude to tak aj v iných odboroch?“

Pokiaľ ide o úroveň vedeckej práce na našich vysokých školách, aj to súvisí so silnými firmami. „Ak vysoké školy nebudú mať dostatok laboratórií vybavených špičkovou technikou aspoň na takej úrovni ako firmy, potom študenti nebudú dostatočne pripravení pre prax. Z toho vyplýva to úžasné prepojenie praxe - podnikov, priemyselných zväzov a podobne so školami. Stále je tu však otázka, či dnes naozaj vedia, v akej štruktúre by mali absolventi tieto vysoké školy opúšťať. Či naozaj neprodukujú bez toho, aby absolventi mali uplatnenie v praxi vo svojom odbore. Stále mi vychádza, že by tu malo byť silné podnikateľské zázemie. To by malo

definovať potreby

prostredníctvom štipendií dotovať študentov a vysoké školy. Tie by mali mať dostatočné zdroje na to, aby mohli vzdelávať tak, aby boli pre prax nenahraditeľní. V tomto »kolotoči« by to prepojenie - aspoň mne to tak stále vychádza, malo existovať.“

J. Jasovský upozorňuje, že študenti sú dnes veľmi ochotní prerušiť štúdium a odísť do USA. Ale, žiaľ, umývať riad. Keby sa dostavili možnosti prerušiť učenie a ísť študovať do zahraničia, a potom sa vrátiť dokončiť ho doma, to by bolo lepšie. Priniesli by nové poznatky, vedomosti, ktoré by potom mohli prezentovať.

Strojári „žhavia“ školstvo

Na špeciál nezabudli, chce to zahraničnú firmu

„Naše vysoké školstvo, ak mám hodnotiť najmä technické, nie je najhoršie. Naopak, myslím si, že sa môžeme porovnávať s Európou, aj keď nie s jej špičkou,“ konštatuje **prezident Zväzu strojárskeho priemyslu (ZSP) SR Milan Cagala.** „Aj v minulom režime, keď naši technici boli nútení nahrádzať dvadsaťročné zaostávanie v špičkových technológiách dostupnými materiálmi, boli u nás odborníci, ktorí sa uplatnili aj vonku. Naše školstvo má svoje dominanty, vie vychovať odborníkov, len v mnohých prípadoch chýba usmernenie a väčšia zviazanosť s praxou. Po roku 1990 si každý myslel, že školy budú samostatné, bez potreby praxe. Bola to chyba, a preto treba medzi sebou

viac komunikovať

a vysvetľovať si vzájomné vzťahy a potreby. Tak, ako sa tieto otázky rozoberali na našom hospodárskom klube (27. februára. - pozn. red.).“ Nesúhlasí s názormi, že študenti vo svojej väčšine nie sú pre prax pripravení, ale ani s takými, že školy robia všetko pre to, aby sa absolventi v praxi uplatnili. Pravda je niekde v strede. Prezident ZSP tvrdí, že dobrý inžinier - strojár a technik sa u nás doma uplatní.

Strojárstvo sa na Slovensku rozvíja napriek pretrvávajúcim problémom. Dnes sa jeho objemy výroby ešte nedajú porovnať s produkciou pred rokom 1990. Prezident ZSP odhaduje, že dosahuje asi 80 % bývalých výkonov. Pri-

Milan Cagala

tom ešte existuje asi 40 % voľných strojárskych kapacít. Toto odvetvie potrebuje exportovať asi

75 až 80 percent

výrobkov. Momentálne je to približne 65 percent. Bývalý trh štátov Rady vzájomnej hospodárskej pomoci sa dnes nedá nahradiť ani Nemeckom, ani Francúzskom. „Dnes na výrobnej linke vo Volkswagene vidíme pracovať nejaký čas aj inžiniera. Ak je šikovný, onedlho je z neho majster, šéf strediska atď. Skoro ani jeden strojár nie je v súčasnosti na úrade práce a inžinier už istotne nie. Každý si prácu nájde. Títo odborníci sú dnes vyhľadávaní a priemyslom žiadaní. Ale pravdou je aj to, že po roku 1990, keď sa skončila u nás výroba špeciálnej techniky (až 65 % z vtedajšej strojárskej produkcie), žiaci sa do týchto technických odborov nehrnuli. K zlepšeniu situácie neprispeli ani médiá, ktoré hovorili zväčša len o biede nášho strojárstva. Teraz je však úplne opačná situácia.

Svedčí o tom napríklad aj budúca nová automobilka pri Trnave a mnohé ďalšie firmy. Teraz vysoké

školy „žhavíme“,

aby väčšou aktivitou prispeli k zvýšeniu počtu študentov na strojárskych fakultách,“ zdôrazňuje M. Cagala. Pripomína aj skutočnosť, že na Slovensku stále vieme vyrábať špeciálnu techniku. Ale bez silného zahraničného partnera v tomto odvetví už nič významné znamenať nemôžeme. Ani v minulosti to nebolo len Slovensko, ale Česko-Slovensko a celý východný blok. Bez spojenia so silnou firmou, a je jedno, či nemeckou, anglickou, francúzskou, ruskou alebo americkou, na špeciál

môžeme zabudnúť.

„Ešte stále máme mnohých odborníkov na tento druh výroby. Je však na vláde, aby hľadala pre slovenský špeciál partnera. Veď aj pre NATO vieme všeličo vyrábať. Zbraňové systémy máme kompatibilné. Existuje aj Fakulta špeciálnej techniky v Trenčíne, viaceré naše firmy ešte celkom nezavreli dvere, takže priestor je. Len opakujem, potrebujeme partnera.“

László Miklós: Polemike sa vôbec nevyhýbam

Včera sme uverejnili vystúpenie ministra životného prostredia Slovenskej republiky Lászlóa Miklósa na 48. riadnom zhromaždení Hospodárskeho klubu i následnú diskusiu na horúcu tému - úroveň vzťahov rezortu s podnikateľmi. Dnes prinášame reakciu ministra na názory diskutujúcich.

Nemám problémy s polemikou, no rád by som povedal, že v žiadnom prípade nie som pripravený na „openpripomienkovanie" zákonov. Takže celkom iste nebudem odpovedať na jednotlivé ustanovenia zákona, lebo aj pán Konštiak, aj pán Ďurček veľmi presne poznajú naše odpovede na tie otázky, ktoré vyslovili, lebo sme ich mnohokrát povedali. Musím opätovať pánovi Konštiakovi hold, aj vy ste mi sympatický a obdivujem vašu schopnosť hovoriť. Jedine by som si želal, keby ste boli na našej strane, lebo by ste mohli aj také veci, ktoré sa nedajú vysvetliť, vysvetliť iným. Vypočul som si vaše argumenty, a niektoré sú naozaj tak definované, že veľmi ťažko sa k nim dá čosi povedať. Na niektoré zásadné veci, ktoré sa týkajú povinnosti a nepovinnosti, sme tiež reagovali niekoľkokrát. V každom štáte sa stanovuje nejaké percento povinnej recyklácie. Ale nemyslíme si, že keď štát, EÚ stanovia povinnosť pre producenta, že sa má postarať o toľko a toľko svojich odpadov, že spoločnosť sa nemusí s tým zvyškom vyrovnať. To znamená, že percentá, na ktoré sa odvolávame, sú dôležitou vecou. To, čo stanoví EÚ, percentá tzv. povinnosti alebo percentá recyklácie, neznamená, že štát sa s ostatnými vecami nemusí vyrovnať. To je dané tým, aby sa postupne naviedol aj systém, že ten, ktorý znečisťuje, aby sa do toho pustil.

Ale každý jeden štát sa postará aj o ten zvyšok, a to akým spôsobom, to je na danom štáte. Zoberme si napríklad severské štáty. Nepotrebujú takéto mechanizmy, aj tak sú čisté, ale napriek tomu zavádzajú zálohovanie PET fliaš. My máme zavedené mechanizmy, a aj tak máme veľa smetí. Toto musíme chápať bez demagógie. Áno, sú legislatívne stanovené ciele, legislatívne stanovené percentá, ale to neznamená, že o ostatok sa nemusíme postarať. A prečo vznikli tieto problémy? Zákon o odpadoch a zákon o obaloch, to boli dva najväčšie legislatívne projekty ministerstva životného prostredia a boli „otvorené" viac ako tri roky. Prišlo veľa pripomienok, mnohé sme zapracovali, aby sme vyhoveli čo najväčšiemu počtu záujemcov. Lenže nie je možné povedať, že keď ja nemám pravdu, tak zákon je zlý. Alebo prišli iné subjekty, tiež povedali, vy ste mi toto nezahrnuli, tak zákon je zlý. Takto to nejde. Snažili sme sa nájsť strednú cestu a myslím si, že sa našla. Celý zákon a polemiky okolo zákona sa týkali jediného bodu - PET fliaš.

László Miklós

Veľmi dôležité z hľadiska negociácie je to, čo povedal pán Ďurček o vykonávateľnosti, ale aj to, čo povedal pán Konštiak o vyhláškach. Aj obchod, aj všetci zainteresovaní veľmi dobre vedeli, čo sme zamýšľali urobiť už v júni minulého roka. To, že napokon sa podarilo vyhlášky vydať skôr, ako sme museli, záviselo aj od toho, koľko sme rokovali s ministerstvom hospodárstva a s hospodárskymi subjektmi. To nebolo preto, že by sme nevedeli vydať vyhlášku, ale preto, že debata bola dlhá. Ešte aj zálohovanie s nula korunami tu muselo byť. Pretože jednoducho obchod povedal, že nie je schopný technicky zabezpečiť zálohovanie od toho momentu, ako sa v zákone hovorí. Lenže zákon sme nemohli zmeniť, a tak sme museli urobiť legislatívnu kľučku. O tom všetci vedeli, že to bude nula. A, samozrejme, že keď sa zálohuje nula korunami, tak aj za nula korún sa vykupuje. Čiže „za nič" sa vykupuje.

Rektori V. Kollár (EÚ) a V. Báleš (STÚ) a A. Bartolomei (BFX, a. s.)

Pokiaľ ide o Recyklačný fond, opakujem, čo som vyslovil už v úvode. Je tvrdá kritika na Recyklačný fond, a pritom ledva začal fungovať. Tak ho nechajme trochu fungovať. Je obrovský záujem malých a stredných podnikateľov o to, aby začali recyklovať. Denne sa u mňa stretne niekoľko malých a stredných podnikateľov, ktorí chcú recyklovať a celkom iste budú recyklovať. Pokiaľ ide o zálohovanie, nemyslím si, že by obchod na ňom skrachoval. Projekty, ktoré sú podané na Recyklačnom fonde na PET fľaše, obsahujú aj také riešenia, ako pozberať od malých obchodníkov obaly. Myslím si, že je potrebné sa s týmito vecami stotožniť. Keby sme nič neurobili, tak by všetko pokračovalo tak ako doteraz. Výrobca obalov by vyrábal obaly, spotrebiteľ by ich kupoval, potom by ich zahodil do odpadkového koša, zaplatil by za jeho odvoz, kontajnery by sa vysypali na skládky a skládky by rástli. Rád by som dodal, že zálohovanie je najčistejší a najjednoduchší separovaný zber.

Hľadajme riešenie

Š. Chudoba: Recyklačný fond potrebujeme

Ťažko je byť v pozícii ministra životného prostredia. Všetko má svoj rub aj líce. Domnievam sa, že pokiaľ ide o Recyklačný fond, nie je to zlá myšlienka a dá sa využiť najmä v oblasti vybudovania kapacít. Zabudlo sa však na logistiku. Problém logistiky sa bude musieť v krátkom čase globálne riešiť. A my sa budeme musieť pokúsiť, ruka v ruke s obchodom, urobiť systémové zmeny, aby sme dokázali vybudovať z recyklačných zdrojov koncové kapacity. Logistika nie je len problémom obalov, ale aj všeobecného odpadu a najmä špeciálneho, ako sú autá, pneumatiky atď. Lebo napríklad zo zdrojov, ktoré sa vyzbierali do Recyklačného fondu, sa postavila recyklačná linka na pneumatiky v Púchove. Avšak problémom je, akým spôsobom zabezpečovať zber pneumatík a sústreďovanie na skládkach. Urobili sme prieskumy vo svete a praktická stránka veci je všade problémová a otázky logistiky sa riešia vo svete podobným spôsobom, ako sme sa my snažili ich riešiť niekedy v minulosti. To, že sme zlikvidovali značnú časť zberných stredísk, nám vytvára dnes neobyčajne zložitú situáciu: ako ekonomicky tieto veci dať do pohybu, ako vytvoriť ekonomické podmienky pre malých a stredných podnikateľov, aby v tej oblasti fungovali. To je prvý problém Recyklačného fondu. Druhý už spomenuli moji predrečníci. Recyklačný fond musí fungovať prechodné obdobie a náš si dal do vienka večnosť. To znamená, že budeme musieť zmeniť systém riadenia, správnu radu, ale najmä eliminovať rôzne záujmy úzkych firemných skupín, ktoré majú snahu prostredníctvom rôznych lobistických skupín prostriedky Recyklačného fondu získať pre svoje projekty. Tvrdím, že reprodukcia ľudí, prírody a ekonomiky je základom. Domnievam sa, že princíp, ktorý prostredníctvom zákona o štátnej pomoci bol uvalený na Recyklačný fond, vlastne likviduje jeho výhody. Ak nenájdeme v krátkom čase východisko z toho, aby sa vedeli prostriedky posunúť na vybudovanie efektívnych kapacít a na logistické zabezpečenie tohto procesu, a bude na to potrebný súhlas úradu pre štátnu pomoc, tak my, podnikatelia, vyhlásime neposlušnosť plateniu Recyklačnému fondu a zariadime si svoje rezortné kanály, aby sa kapacity naozaj budovali. Napríklad v automobilovom priemysle: ak vstúpime do EÚ, je európska legislatíva úplne jasná a nikto nám nič v tejto oblasti neodpustí a budeme to musieť „zacvakať" ešte raz. A ak v súčasnosti dávame každý rok 200 mil. do Recyklačného fondu, chceme mať istotu, že sa to využije na to, aby kapacity vznikli. Teda domnievam sa, že cieľ musí byť v novele zákona o obaloch a odpadoch, musí vzniknúť jeden komplexný zákon. Základom zákona musí byť doriešenie budovania logistických reťazcov, aby sme boli schopní sústreďovať, separovať a zabezpečovať recykláciu tak, aby bola efektívna. Robiť totiž recykláciu tak, aby občan zaplatil toľko, koľko potrebujú všetci tí, ktorí sa do tohto procesu zapoja, je nebezpečné. To znamená, že spoločenská kontrola občanom je základom.

Štefan Chudoba

Pokiaľ ide o obaly, chápem obavy. Myslím si, že medzi obchodníkmi je veľa chytrých hlavičiek, a spolu nájdeme efektívny zákon. Slovenský zákon o obaloch a odpadoch sa teraz konzultuje v EÚ a jeho odporúčania by sme mali mať na stole. Som presvedčený, že ak do novely dáme ustanovenie, že fond je dočasný, nesmie ísť o štátnu pomoc, nemali by byť problémy. Domnievam sa, že musíme tvrdo zvážiť spolu s ľuďmi z obchodu, ako ten fond manažovať. Lebo ukazuje sa, že súčasný systém nie je najvhodnejší.